

Vuurmeisje

DIRK BRACKE

Bracke, Dirk
Vuurmeisje

© 2018 Infodok / Standaard Uitgeverij nv, Rijnkaai 100/A11, B-2000 Antwerpen en Dirk Bracke
Gemaakt onder licentie van Davidsfonds. 'Infodok' is het geregistreerde merk van
Davidsfonds vzw, met maatschappelijke zetel te 3000 Leuven, Quinten Metsysplein 12.
www.standaarduitgeverij.be

Coverbeeld: © Shutterstock
Vormgeving cover: Under Cover Xpair
Vormgeving binnenwerk: Sin Aerts
Trefwoorden: ijstijd, neanderthaler

D/2018/0034/40
ISBN 978 90 5908 915 0
NUR 284

Over de oorsprong van de mens zijn verschillende theorieën terug te vinden. Sommige onderzoekers beschouwen de neanderthalers als voorgangers van de moderne mens. Anderen beweren dat de neanderthalers volledig uitgestorven zijn. Om verhaaltechnische redenen heeft de auteur besloten de neanderthalers als mensen te omschrijven.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd – op enige manier – zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Vooraf

Dit verhaal gaat over holbewoners die ongeveer 60.000 jaar geleden leefden. Als ze honger hadden, moesten ze op jacht gaan, of zoeken naar wortels, knollen, noten of wat anders dat eetbaar was. Daarom worden ze ook wel jagers-verzamelers genoemd. Het spreekt vanzelf dat ze niet steeds op dezelfde plaats bleven. Als er in de buurt geen voedsel meer te vinden was, trokken ze ergens anders heen. Soms volgden ze het spoor van paarden- of rendierkuddes. Ze leefden in groepjes van ongeveer vijftintig personen. Veel groter mocht de groep niet zijn, want dan werd het te moeilijk om alle monden te vullen. En als de groep kleiner was, konden ze geen grote jachtprojecten organiseren.

In die tijd was het veel kouder dan nu. Er waren geen vier seizoenen zoals wij die kennen. Er was een lange koude periode en een korte warme periode. In de warme periode werd het hoogstens acht tot twaalf graden. De noordelijke gletsjers reikten ongeveer tot onze streken en het landschap zag eruit als een toendra. Daarin zwierven heel wat dieren rond, waarvan sommige soorten nu niet meer voorkomen: mammoeten, holenberen, oerossen, wolharige neushoorns en nog vele andere. De huiden van gedode dieren kwamen goed van pas. Daarmee beschermden onze menselijke voorgangers zich tegen de kou. Verder konden ze zich warmen bij een vuur dat ook diende als bescherming tegen wilde dieren.

Misschien heb je weleens gehoord dat de mensen die zo'n

120.000 tot 35.000 jaar geleden leefden, neanderthalers worden genoemd. In 1856 vonden arbeiders enkele botten in een grot vlak bij Düsseldorf, waar ze naar kalksteen groeven. Die botten bleken afkomstig te zijn van een menselijke voorganger. En omdat de grot in het Neanderdal lag, kreeg die vroege voorouder de naam neanderthaler.

1

In de vroege ochtendschemering overstemde de gierende noordenwind het geruis van het riviertje. Dat riviertje had in de loop van talloze jaren met een eindeloos geduld een kronkelige weg door het gebergte gebaad. De hellingen waren bezaaid met rotsblokken. Uit verdwaalde zaadjes waren struiken en eenzame boompjes opgeschoten. Ze vonden tussen de stenen een beetje houvast en voedsel. Maar de schaarse begroeiing was niet de enige vorm van leven in het nauwe dal. De holten vormden een geliefd toevluchtsoord voor mensen en dieren.

Een holenhyena leste zijn dorst bij het riviertje. Het dier keek voortdurend schuw naar boven. In een rotsopening gloeide vuur. Instinctief wist de holenhyena dat hij tegen de neanderthalers die in het hol woonden, niet op kon. Daarom trok hij zich behoedzaam terug en rende de onveilige vallei uit.

Steen had een kei gepakt en probeerde in de duisternis te kijken. Hij had iets gehoord, daar beneden bij de rivier.

‘Ga nu maar weer zitten’, zei de oude man. ‘Het is nog te donker. Als het een beest is, zal het vuur ons wel beschermen.’

Steen ging weer bij het vuur zitten en bekeek de Oude. Grijsze haarslierten hingen voor zijn ogen. Zijn tuniek van rendiervel was besmeurd met geronnen bloed en vet. Hij hing in rafels rond zijn magere lijf. Steen was erg gehecht aan de Oude. Altijd was hij in de buurt van de oude man als de groep verder

trok, op zoek naar voedsel. Ze volgden dan het spoor van rendier- of paardenkudden.

In deze grot verbleven ze iedere winter een tijdje. Het was een goede grot. Ze lag hoog, de wind waaide er zelden naar binnen en ze hoefden niet ver te lopen om te drinken.

De Oude had hem geleerd hoe hij de vuursteenknollen moest bekloppen en klieven om vuistbijlen en krabbers te maken. Punten en spelden waren moeilijker, maar zelfs dat ging hem al goed af. En omdat hij daarin zo bedreven was, noemden ze hem Steen.

‘Dus, je gaat vandaag voor het eerst op jacht?’ vroeg de Oude.

‘Ja. Leeuw heeft gezegd dat ik met Beer en Eenarm mee mag. De vrouwen en kinderen zullen zonder mij naar wortels of noten moeten zoeken. Vanaf vandaag ben ik een jager’, antwoordde Steen opgetogen. Die nacht had hij van pure opwindning niet kunnen slapen. Hij was naast de Oude – die volgens Steen nooit sliep – bij het vuur gaan zitten.

De Oude was intussen moeizaam overeind gekomen en zocht iets achteraan in de grot. Hij sleepte zijn linkerbeen achter zich aan. Een oeros had ooit met zijn horens sneller toegeslagen dan de Oude kon wegspringen. Sindsdien zorgde de grijsaard voor het vuur en bewerkte hij de vuursteenknollen. Met zijn kreupele been zou hij voor de jagers toch maar een last betekenen.

De Oude kwam terug met een lange, rechte stok. Steen sprong op. Hij keek begerig naar het wapen.

‘Dit is voor jou’, zei de Oude. ‘Ik wist dat je weldra oud genoeg zou zijn om jager te worden. Ik heb de stok voor jou

uitgezocht. Hij is van het beste hout: sterk en toch soepel. De punt heb ik telkens weer aangescherpt en in het vuur gehard. Kijk maar, hij is zo puntig als een naald.'

Dolgelukkig nam Steen de stok aan. Nu pas voelde hij zich een echte jager. Met deze stok zou het doden van paarden, hollenleeuwen of beren een koud kunstje zijn. Hij zwaaide een paar keer wild in het rond, alsof hij een wolf aanviel. 'Zorg maar dat je vlees naar de grot brengt,' zei de Oude, 'want anders zullen ze me wegsturen. Onze voorraad is bijna op en de jagers kunnen haast geen prooien meer vinden.'

Steens blijdschap maakte meteen plaats voor bezorgdheid. Hij wist dat Leeuw soms een ouderling of een meisje verstootte. Zij waren toch niet nuttig voor de jacht en moesten uit de groep vertrekken.

'Het bestaan van de groep hangt ervan af', verdedigde Leeuw steeds zijn beslissing. 'Te weinig voedsel voor te veel monden.'

Een keer had Steen het lichaam van zo'n weggezonden meisje gevonden. Het was al aangevreten door hollenhyena's. Geschrokken was hij weggelopen. Het leek hem het gruwelijkste wat iemand kon overkomen: alleen en onbeschermd zijn.

Langzaam werd het licht. Ook de anderen werden stilaan wakker en ze kwamen rond het vuur staan. De Oude en Steen werden verdrongen door de mannen. Een paar vrouwen harkten de assen wat opzij en een platte, gloeiend hete steen werd zichtbaar. Daarna legden ze enkele hompen vlees op de steen. Af en toe draaiden ze de stukken om. Leeuw vond dat het

vlees voldoende geschroeid was. Hij greep een stuk rendierbil en veegde een paar restjes as af aan zijn tuniek van leeuwenvel. De jager nam het vlees tussen zijn tanden en sneed er met een stenen mes een stukje af. Smakkend kauwde hij er even op en slikte het dan door. Ook de anderen grabbelden naar een stuk. Steen mocht zich gelukkig prijzen dat hij een paar overschotjes kon bemachtigen. Hij ging bij de Oude staan en kauwde zorgvuldig op een brokje vlees. Toen hij dacht dat het mals genoeg was, gaf hij het aan de Oude. Die stak het meteen in zijn mond. Daarna at Steen zelf wat en het volgende stuk kauwde hij weer voor de grijsaard. De oude man had geen tanden meer. Hij zou verhongeren als Steen hem niet zou helpen.

Toen iedereen gegeten had, maakten de jagers zich klaar om in groepjes te vertrekken. Steen keek nog even rond. Hij zag dat een vrouw nog op haar bed van gedroogde bladeren en takken lag. Beer keek moedeloos op haar neer.

Hoewel het behoorlijk koud was in de grot, was de vrouw nat van het zweet. Af en toe rilde ze, maar verder lag ze doodstil.

‘Kom, Beer, het is al licht’, waarschuwde Eenarm.

Hij hield een zware stok in zijn rechterhand. Zijn linkerhand hing er slap bij. Als kleine jongen was hij van een rotsblok gevallen en had zijn arm gebroken. Sindsdien kon hij zijn linkerarm niet meer gebruiken. Maar zijn rechterarm was veel sterker geworden.

Ongeduldig was Steen de grot uitgelopen. De ijzige wind prikte in zijn gezicht, op zijn handen en benen. Hij was aan de

koude gewend, maar nu rilde hij. Hij zwaaide met zijn armen en stampte met zijn voeten, die met hazenvellen waren omwonden. Even later kwamen ook Beer en Eenarm de grot uit. Ze daalden samen af naar het riviertje. Bij de oever lieten ze zich op hun knieën zakken en dronken van het ijskoude water. Beer richtte zich op. Hij keek in welke richting de andere jagers trokken. ‘We gaan op de vlakte zoeken’, zei hij.

Beer zwaaide zijn stok in de richting van de zon. Ze verlieten de vallei.

Toen de zon al hoog aan de hemel stond, hadden ze nog steeds geen spoor van wild ontdekt. Eén keer hadden ze stenen naar een paar sneeuw hazen gegooid, maar het was hun niet gelukt er een te raken.

Steen had het koud. Hij had zich het jagen heel anders voorgesteld. In plaats van meteen een of ander dier met zijn stok te doorboren, liepen ze nu al de hele dag speurend rond. Misschien had hij toch beter met de vrouwen en de kinderen kunnen meegaan. Die zouden in elk geval wél met volle handen naar de grot terugkeren, wist hij. Die ochtend hadden ze hen in de verte aan het werk gezien.

Maar Beer had niet gewild dat Steen naar hen toe ging om wat te eten te vragen. De honger knaagde. Hoe graag had hij op een paar hazelnoten of wortels geknabbeld...

Eenarm liep plotseling hard weg. Steen begreep er niets van.

‘Hé, waar loop jij naartoe?’ riep hij hem verwonderd na.

‘Zwijg!’ snauwde Beer. Hij hief boos zijn arm op.

Steen keek beschaamd naar de grond. Onbezonnen had hij een van de belangrijkste jachtregels geschonden: tijdens de jacht moest je stil zijn. Wat baatte het tegen de wind in of met de zon in de rug te lopen, als je verraadde door je stem?

Hij volgde Beer, die achter Eenarm aan liep. Toen zag Steen de keutels die Eenarm had gevonden. Beer bukte zich en raakte ze met zijn hand aan.

‘Rendieren!’ siste hij. ‘Die kunnen nog niet ver weg zijn, want deze keutels zijn nog warm. Voel maar.’

Ze onderzochten de bevroren grond. Eenarm stak zijn dikke stok op. Hij had sporen ontdekt. Ze leidden naar een lange heuvelrij aan de horizon. Beer keek naar een struik. De wind kwam uit de goede richting. Als er werkelijk rendieren waren, zouden die hen niet kunnen ruiken. De drie jagers liepen zo snel ze konden.

Ze stopten aan de voet van een heuvel. Voorzichtig klom Beer omhoog. Even later gluurden ook Steen en Eenarm over de rand. Steen hield zijn adem in. Een kudde rendieren stond te drinken bij een riviertje. Beer bleef roerloos toekijken. Hij wist dat ze nooit een vluchtende kudde konden inhalen. Zorgvuldig bekeek hij ieder dier. Was er geen rendier bij dat mank liep of ziek was?

Plotseling omklemde hij zijn stok vaster. Er was een jong bij! Dat zou onmogelijk een op hol geslagen kudde kunnen volgen.

Het rendier dat de kudde leidde, zag de drie jagers naderen. Hij loeide waarschuwend en vluchtte weg. De rendieren volgden hem. Zonder aarzelen zetten de jagers de achtervolging in. Steen begreep niet waarom Beer niet harder liep. Zo

moe waren ze toch nog niet. Maar de ervaren jager wist wat hij deed. Ze hoefden er enkel maar voor te zorgen dat ze het kalf niet uit het oog verloren.

Plotseling slaakte Beer een triomfkreet. Hij merkte dat het kalf achterbleef. Kijk, hun prooi struikelde. Bij de val had het kalf zijn poot bezeerd. Het krabbelde overeind, maar zakte meteen weer door zijn poot. Beer rende wat hij kon en een snelle stoot met zijn stok maakte een einde aan het jonge leven. Beer en Steen betastten hijgend hun prooi. Eenarm keek de kudde na.

‘Er komt een rendier terug’, waarschuwde hij. ‘Het is vast de moeder van het kalf.’

‘Vlug verspreiden en tegen de wind in terugkomen. Zorg dat ze niet kan ontsnappen’, beval Beer. Ze zochten een schuilplaats. Het rendier liep recht naar het dode jong. Terwijl ze het besnuffelde, kwamen de drie mannen voorzichtig tevoorschijn. Het dier hief het hoofd op toen ze de jagers opmerkte. Omdat de jagers de terugweg naar de kudde afsneden zocht het schichtig in het rond. Er was geen andere uitweg dan langs de jagers te lopen. Toen het Steen voorbijrende, stak hij zijn stok in de zijde van het wijfje. De punt drong wel niet diep in het lijf, maar het rendier aarzelde even. Beer haastte zich om zijn stok in de halsslagader te duwen. Het rendier sloeg nog gevaarlijk met de poten, maar Steen stootte zijn wapen keer op keer in de flank tot het dier door zijn poten zakte. Eenarm besloot met een harde slag op de kop de ongelijke strijd.

De mannen zakten uitgeput neer. Maar Beer porde hen al snel weer op. Ze zochten een paar scherpe steenschilfers.

Daarmee sneden en hakten ze in het jong tot ze een paar stukjes van de bil hadden losgewerkt. Eerst zogen ze het bloed uit het vlees. Dan propten ze de stukjes in hun mond.

Beer keek naar de lucht. Lang zou het niet meer duren voor het donker werd. Hier konden ze niet blijven. Het bloed zou andere dieren lokken en ze hadden geen vuur om zich te beschermen.

‘Eenarm, loop jij naar de grot’, zei Beer. ‘Haal hulp.’ Eenarm nam zijn stok en vertrok.

Beer begon gehaast in het rendier te kerven. Hij was een ervaren jager. Eerst sneed hij langs de buik de huid open. Daarna werkte hij de mooiste brokken vlees los. Af en toe keek hij even rond. Steen hielp mee. Hij was nog onhandig.

‘Zo doe je dat’, leerde Beer hem.

Hij reet met een scherpe schilfer een lap borstvlees van de ribben. Steen zuchtte. Het zou nog wel even duren voor hij zelf zo bedreven was.

Ze waren bijna klaar. Hun handen en hun kleren zaten onder het bloed. Maar dat merkten ze niet eens. Plotseling greep Beer zijn stok. Hij had een vos opgemerkt. Hij rende naar het dier toe. Hij schreeuwde verwensingen en zwaaide dreigend met zijn wapen. Maar de vos liet zich niet afschrikken en toonde zijn tanden. Hij bleef wel uit de buurt van de stok door behendig om Beer heen te draaien. Steen raapte een kei van de grond en gooide. De vos jankte van de pijn toen de kei zijn rug raakte. Toch glipte hij langs de benen van Steen. Het roofdier slaagde erin een rendierpoot in zijn muil mee te grissen. Steen gooide hem nog een kei na, maar de vos was al buiten bereik.

Het was avond toen Eenarm met de groep verscheen. Iedereen prees de drie jagers. Steen voelde zich gelukkig. Hij hoorde dat de andere jagers die dag enkel een paar sneeuw hazen hadden gedood. Lang kon hij niet van zijn triomf genieten. Leeuw spoorde hen aan zich te haasten.

Ze laadden hun armen vol met vlees. Steen droeg het rendiervel. De Oude zou de vleesresten en het vet er wel afschrapen. Dan zou de grijsaard het vel bij het vuur drogen en het versnijden tot een kledingstuk. Binnen enkele dagen zou Steen de trotse drager zijn van een tuniek die hij zelf had veroverd.

De jagers omringden de vrouwen en kinderen. Ze speurden onafgebroken in het rond. Maar ze hadden geluk: alleen een paar holenhyena's, die bloed roken, moesten met welgemikte stenen worden verjaagd. Het was donker toen ze de grot bereikten. De Oude had de gloeiende steen al vrijgemaakt. Die werd meteen vol gelegd met rendiervlees. Beer, Eenarm en Steen mochten het eerst kiezen. De Oude hield zich afzijdig en wachtte tot Steen naar hem toe kwam. Steen gaf hem het rendiervel. Zijn gezicht gloeide van trots.

‘Maak jij van deze huid nieuwe kleren voor mij?’ vroeg hij terwijl hij een stukje vlees voorkauwde.

De oude man knikte glimlachend. Steen haalde het vlees uit zijn mond en gaf het hem.

De volgende dagen verliepen niet zo vlot. Een keer hadden ze een kudde paarden gezien. Maar die liepen veel te snel. De mannen moesten hun achtervolging opgeven. Verbeten trokken ze door het woeste landschap. Steen droeg een vos. Hij

had het dier ontdekt toen het aan het drinken was. Een rake steen had het lang genoeg verdoofd om een gepunte stok in de nek te duwen.

Plotseling liet Beer hen stilhouden. De jager snoof ongerust. Hij luisterde aandachtig. Steen staaarde hem verwonderd aan. Hij had nog niks opgemerkt.

‘Mammoeten!’ gromde Beer schor.

Ze vluchtten weg. Beer leidde hen naar het struikgewas. Ze lieten zich op de grond vallen.

De wind! dacht Steen verschrikt.

Hij keek naar een boomtop en zuchtte gerustgesteld. Een ervaren jager als Beer verloor de windrichting niet uit het oog. Even later hoorde de jonge jager de zware stappen van mammoetpoten. Hij maakte zich heel klein.

Het gedreun naderde. Steen kon zich niet bedwingen: hij gluurde tussen de struiken door. De jongen verstijfde van schrik. De kudde kwam hun richting uit!

Waarom is Beer zo stom geweest om zich tussen de struiken te verbergen? vroeg hij zich angstig af. Ze willen vast de bladeren van de struiken eten.

De leider van de kudde liep voorop. De grond dreunde. De mammoeten waren wel drie keer zo hoog als Beer. Ze hadden sterk gebogen, grote witte slagstanden. In hun ruige, kastanje-keurige pels leken ze onkwetsbaar. De dieren stapten rustig naar de struiken toe.

De kudde was inmiddels nog maar op een steenworp afstand. Steen wilde opspringen en wegvluchten. Beer hield echter zijn arm vast.

‘Nog niet doen!’ fluisterde hij. ‘We hebben nog een kans. Kijk daar!’

Steen keek met opengesperde ogen in de richting die zijn vriend aanwees.

‘Twee beren!’ ging Beer verder. ‘Misschien kunnen die ons redden.’

‘Die beren hebben het op de jongen gemunt’, meende Eenarm.

Twee mammoetjes huppelden mee aan de zijde van hun moeder. Steen was zo bang geweest dat hij ze niet eens had opgemerkt. Ze waren nog heel klein. Maar eentje zou hen toch veel meer vlees geven dan een rendier.

De drie mannen waren niet de enigen die de beren hadden opgemerkt. De leider van de kudde draaide zich plotseling om. Hij snelde wild trompetterend op de beren af.

Geboeid keek Steen toe. Hij stond versteld van de snelheid van het gevaarte.

Een beer ging ervandoor bij het zien van het woedende mannetje. Maar de andere leek niet van plan te zijn om zijn prooi zomaar op te geven. Hij ging op zijn twee achterpoten staan en waggelde grommend vooruit. Maar van een gevecht was geen sprake. Het roofdier kreeg niet eens de kans om de mammoet te raken. De aanstormende kuddeleider slingerde het dier met zijn slag tanden de lucht in. De beer plofte op de grond. Hij bleef even versuft liggen. Meteen verpletterde de mammoet met zijn voorpoot de kop van zijn slachtoffer. De woedende kolos trapte de beer tot moes. De kudde had onbewogen toegekeken. Toen de leider terugkwam, leek hij de struiken vergeten te zijn. De stoet trok verder.

De mammoeten verdwenen, en de jagers kwamen uit hun schuilplaats. Ze stapten behoedzaam naar de beer. Die brij van vlees, bloed, beenderen en huid zag er niet echt aanlokkelijk uit.

Toch zocht Steen een steenschilfer en sneed wat vlees af. Hij likte het bloed op en stak het vlees in zijn mond. Hij zag dat Beer een bot uit de brij rukte en het met een zware steen kapotsloeg.

‘Beenmerg!’ dacht Steen, en meteen slikte hij het vlees door. Hij wrikte een dijbeen los. Daarna verbrijzelde hij het met een grote kei. Met zijn wijsvinger lepelde hij het beenmerg eruit en stak het smakkend in zijn mond. Het was een van de lekkerste dingen die hij kende. Alleen de halfverteerde inhoud van de maag was nog lekkerder. Steen zocht tevergeefs in de brij. Maar Eenarm had eerder aan de maag gedacht.

Zo zaten ze een tijdje te eten. Toen ze voldaan waren, sneed Beer de nog bruikbare stukken af. Eenarm en Steen moesten ze dragen. Steen keek nog even om. Hij zag een holenleeuw opduiken. Die zou de laatste restjes wel oppeuzelen.

De drie jagers legden hun buit naast het vuur. De anderen waren nog niet terug. Steen zag dat de vrouwen en de kinderen naar de grot klommen. De wortelen, noten, bessen en zaden die ze verzamelden, droegen ze in een stuk boomschors met zich mee. Soms sleepten ze stukken brandhout of een paar beenderen mee. Die gebruikten ze om het vuur brandend te houden. Hij dacht aan de tijd dat hij nog bij deze groep hoorde. Hij had toen ook een stuk boomschors gedragen.

Toen het begon te schemeren, kwamen de groepjes jagers een na een binnen. Ze zochten een paar brokken vlees uit en legden die op de hete steen.

Na het eten ging iedereen rond het vuur zitten. Ze vertelden wat ze die dag hadden beleefd. Pas toen het volslagen donker was, trokken ze zich terug in de grot om te gaan slapen. Alleen de Oude bleef bij het vuur zitten. Hij zou zoals altijd de nacht bij de grotingang doorbrengen. De oude man deed maar af en toe een hazenslaapje en hij zorgde ervoor dat het vuur niet doofde.